

مرکز مدیریت حوزه علمیه خراسان

مدرسه علمیه عالی نواب

پایان نامه سطح سه

رشته تخصصی کلام اسلامی

عنوان:

بررسی تطبیقی حقوق اهل بیت (علیهم السلام) در قرآن و منابع فریقین

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین شانه چی (زید عزه)

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر کهنسال (زید عزه)

نگارش:

سید حسن محمدی

تابستان ۱۳۹۹

تقدیم به :

پیشگاه سرور کائنات خاتم انبیاء محمد مصطفی،

و

امیر المومنین علی بن ابی طالب

و

سیده نساء عالم حضرت زهرا و فرزندان پاک و معصومان:

که الگوی بی بدیل ایمانی برای تمام مردان و زنان عالم می باشند،

خاصه امام رئوف:

حضرت علی بن موسی الرضا که نعمت قرب جوارش مزید نعمت است.

و به احیاگر شریعت حقیقی:

مهدی منتظر، حضرت ولی عصر

و پاسداران آموزه های دین، آنان که در راه دفاع از شریعت تمامی رنج ها را به جان خریدند...

تشکر و قدردانی:

بعد از حمد و سپاس از ایزد منان که قدرت اندیشیدن و تحصیل علم آموخت، فرصت را غنیمت شمرده و از استاد گرامی **جناب آقای حجت الاسلام و المسلمین شانه چی**، کمال تشکر و سپاس گذاری را دارم؛ چرا که بدون راهنمایی های ایشان، به پایان رساندن این پایان نامه مشکل بوده و بسیار بنده را در تدوین تحقیق کمک نموده اند. همچنین از استاد گرانقدر **جناب آقای دکتر کهنسال** که مشاور بنده بوده اند، به دلیل راهنمایی ها و یاری های بی چشم داشت ایشان در طول مدت تدوین پایان نامه، به پای عاطفه ی سرشار و گرمای امیدبخش وجودشان که پشتیبان بنده بوده اند، کمال تشکر را دارم.

چکیده:

بر اساس آیات قرآن کریم و روایات شریف، بعد از خاتم النبیین، مقرب ترین انسان ها در درگاه الهی و برترین شخصیت های دین مبین اسلام، اهل بیت رسول خداوند می باشند. خدای متعال و رسول گرامی اسلام، برای این بزرگواران جایگاهی عظیم بیان فرموده اند، این جایگاه بلند، حقوق متعددی را برای شیعیان آنان و همه مسلمانان به دنبال دارد. در این تحقیق بنا دارم، این حقوق را با توجه به آیات قرآن و روایاتی که مورد قبول شیعه و اهل سنت است، بررسی و تبیین کنم. در این راستا ابتدا، مفردات بحث، مانند کلمه حق، اهل بیت، را از نظر لغت و اصطلاح مورد بررسی قرار داده، آنگاه طبق آیات تطهیر و مباحله، مصداق اهل بیت را که همان پنجتن آل عبا می باشند، مشخص کرده، و این نکته مورد بررسی واقع شد که گستره دامنه عترت بنا بر احادیث شریفی مانند ثقلین، اثنا عشر خلیفه و حدیث جابر تا حضرت مهدی علیه السلام ادامه دارد، در پایان نیز حقوق اهل بیت را با توجه به آیات قرآن کریم که مورد اتفاق اهل سنت و شیعه است، مورد بررسی تطبیقی قرار داده و این نتیجه حاصل شد که هر چند اهل سنت به صراحت این حقوق را مانند شیعیان برای چهارده معصوم قایل نیستند، ولی یکی از احتمالهای قوی آنان، همان قول شیعیان می باشد.

کلید واژه:

حقوق، اهل البیت، قرآن کریم، اهل سنت، شیعیان، ولایت، اطاعت، مودت

بخش اول: مقدمه و شناسه تحقیق

..... ۱,۱ تبیین موضوع

..... ۱,۲ پرسش های تحقیق

..... ۱,۳ فرضیه ها

..... ۱,۴ پیشینه تحقیق

..... ۱,۵ ضرورت انجام تحقیق

..... ۱,۶ هدف ها

..... ۱,۷ ساختار پایان نامه

بخش دوم: کلیات و معناسناسی

..... 2.1 کلمه حق

..... ۲,۱,۱ کلمه حق در لغت

..... ۲,۱,۲ کلمه حق در قرآن

..... 2.2 کلمه اهل البيت

..... 2.2.1 بررسی لغوی کلمه اهل بیت

..... 2.2.2 اهل البيت در اصطلاح

..... ۲,۳ مصداق اهل بیت در قرآن

..... ۲,۳,۱ آیه تطهیر

..... ۲,۳,۲ دو آیه مباحله

..... ۲,۴ گستره دامنه عترت تا حضرت مهدی علیه السلام

..... ۲,۴,۱ حدیث ثقلین

..... ۲,۴,۲ حدیث اثنا عشر خلیفه

..... ۲,۴,۳ حدیث جابر بن عبدالله انصاری

بخش سوم: حقوق اهل بیت از منظر فریقین

..... ۳,۱ حق معرفت

..... ۳,۲ حق مودت

..... ۳,۲,۱ مفردات آیه

..... ۳,۲,۲ شأن نزول آیه

..... ۳,۲,۳ شواهد تاریخی

..... ۳,۲,۴ شبهات در مورد آیه

..... ۳,۲,۵ ثمرات محبت به اهل بیت علیهم السلام

..... ۳,۳ حق اطاعت

..... ۳,۳,۱ مفردات آیه

..... ۳,۳,۲ تفسیر آیه بر اساس آرای شیعیان

..... ۳,۳,۳ دیدگاه مفسران اهل سنت در مصداق اولی الامر

..... ۳,۳,۴ اشکالات وارد شده بر دیدگاه شیعیان

..... ۳,۴ حق ولایت

..... ۳,۴,۱ آیه صدقه دادن در رکوع

..... ۳,۴,۱,۱ بررسی مفردات آیه

..... ۳,۴,۱,۲ شأن نزول آیه

..... ۳,۴,۱,۳ نحوه دلالت آیه بر ولایت حضرت علی علیه السلام:

..... ۳,۴,۱,۴ اشکالات وارده

..... ۳,۴,۲ آیه تبلیغ

..... ۳,۴,۲,۱ مفردات آیه

..... ۳,۴,۲,۲ اشتراکات فریقین در تفسیر آیه

..... ۳,۴,۲,۳ بررسی دیدگاه مفسران شیعه

- ۳,۴,۲,۴ بررسی دیدگاه های اهل سنت
- ۳,۴,۳ آیه اکمال
- ۳,۴,۳,۱ مفردات آیه
- ۳,۴,۳,۲ مشترکات فریقین در آیه اکمال
- ۳,۴,۳,۳ بررسی دیدگاه مفسران شیعه
- ۳,۴,۳,۴ بررسی دیدگاه مفسران اهل سنت
- ۳,۴,۳,۵ اشکالات اهل سنت بر دیدگاه شیعیان
- ۳,۴,۴ آیه مباحله
- ۳,۴,۴,۱ شان نزول آیه مبارکه
- ۳,۴,۴,۲ نحوه دلالت آیه بر ولایت امیرالمومنین علیه السلام
- ۳,۴,۴,۳ اشکالات مطرح شده
- ۳,۴,۵ حدیث منزلت
- ۳,۴,۵,۱ نحوه دلالت روایت
- ۳,۴,۵,۲ اشکالات وارد شده
- ۳,۴,۶ حدیث غدیر
- ۳,۴,۶,۱ بیان حدیث غدیر در حج الوداع
- ۳,۴,۶,۲ اثبات حق ولایت و خلافت حضرت علی علیه السلام
- ۳,۵ حق خمس
- ۳,۵,۱ مصداق ذی القربی
- ۳,۵,۲ تقسیم خمس در زمان خلفا
- ۳,۶ حق فیء
- ۳,۶,۱ فدک و حضرت رسول صلی الله علیه و آله

.....	۳,۶,۲ خلیفه اول و مسئله فدک
.....	۳,۷ حق انفال
.....	۳,۷,۱ اثبات حق انفال برای اهل بیت علیهم السلام
.....	۳,۸ حق صلوات و سلام
.....	۳,۸,۱ معنای صلوات در قرآن
.....	۳,۸,۲ معنای سلام در لغت
.....	۳,۹ حق بالا بردن قدر و منزلت خانه‌هایشان
.....	۳,۱۰ حق وراثت زمین
.....	۳,۱۱ حق مرجعیت دینی و علمی اهل بیت علیهم السلام
.....	۳,۱۱,۱ مصادیق اهل ذکر چه کسانیند
.....	۳,۱۱,۲ حدیث ثقلین
.....	۳,۱۱,۲,۱ دلالت حدیث بر مرجعیت دینی
.....	نتیجه گیری
.....	کتابنامه

بخش اول: مقدمه و شناسه تحقیق

۱,۱ تبیین موضوع

خداوند متعال در قرآن کریم، حقوق فراوانی را برای اهل البیت علیهم السلام از قبیل حق اطاعت، ولایت، مودت، معرفت... بر می شمارد.

بر اساس گزارشهای مشهور تاریخی، در زمان حیات حضرت محمد صلی الله علیه وآله وسلم، عموم مسلمانان در مورد این وظایف، نسبت به ایشان کوتاهی نمی کردند، ولی بعد از رحلت ایشان، با گذشت زمان میان، دو گروه بزرگ مسلمانان یعنی شیعیان و اهل سنت در مورد مصداقهای اهل البیت، اختلافات شدیدی به وجود آمد. شیعیان مصداق اهل بیت را چهارده معصوم علیهم السلام می دانند، ولی اهل سنت، تفاسیر متعددی در این زمینه دارند، و یکپارچگی و وحدتی در این مورد ندارند.

ما در این تحقیق برآیند:

ابتدا: مصداق اهل البیت را طبق منابع تفسیری اهل سنت و شیعه مشخص کنیم، آنگاه حقوقی را که خداوند در قرآن کریم، برای این بزرگواران ذکر کرده، طبق منابع روایی و تفسیری فریقین، مورد بررسی تطبیقی قرار دهیم.

۱,۲ پرسش های تحقیق

- ۱- مصداق اهل البیت، در قرآن کریم چه کسانی هستند؟
- ۲- خداوند برای اهل البیت، در قرآن کریم، چه حقوقی را ذکر می کند؟
- ۳- منابع روایی و تفسیری فریقین، در این زمینه، آیا همسو هستند یا خیر؟

۱,۳ فرضیه ها

- ۱- مصداق اهل البیت در آیات قرآن کریم، چهارده معصوم علیهم السلام می باشند.
- ۲- قرآن کریم، حقوق فراوانی را از قبیل مودت، ولایت، اطاعت، خمس، وراثت زمین... بر می شمارد.
- ۳- منابع روایی و تفسیری اهل سنت در بعضی موارد یا با نظر شیعیان موافق هستند و یا اینکه یکی از احتمال های قوی آنان، همان نظر شیعیان می باشد.

۱,۴ پیشینه تحقیق

در مورد مقامات و جایگاه اهل بیت کتابهای بسیاری نوشته شده است، از جمله عباقات الانوار، تالیف میر حامد حسین، المراجعات، تالیف علامه شرف الدین، الغدیر، تالیف علامه امینی، جواهر الکلام، اثر آیت الله میلانی ولی آنچه که در اینجا کمبود آن محسوس بود، بررسی تطبیقی مجموعه حقوق ایشان در قرآن و روایات بود و ما در این تحقیق نسبت به این مهم اقدام کردیم.

۱,۵ ضرورت انجام تحقیق

اهل بیت علیهم السلام به عنوان هدایتگران و راهنمایان از جانب خداوند، برای اهل زمین انتخاب شده اند. در این خصوص این بزرگواران حقوقی مانند اطاعت، ولایت، مودت، و... بر عهده شیعیان و دوست داران خود دارند که بدون ادا کردن این حقوق، اطاعت کردن از این بزرگواران بی معنا می باشد، به همین خاطر لازم است ما در ابتدا این حقوق را با توجه به آیات قرآن مورد شناسایی قرار داده، آنگاه طبق تفاسیر و منابع فریقین، مورد بررسی تطبیقی قرار دهیم.

۱,۶ هدف ها

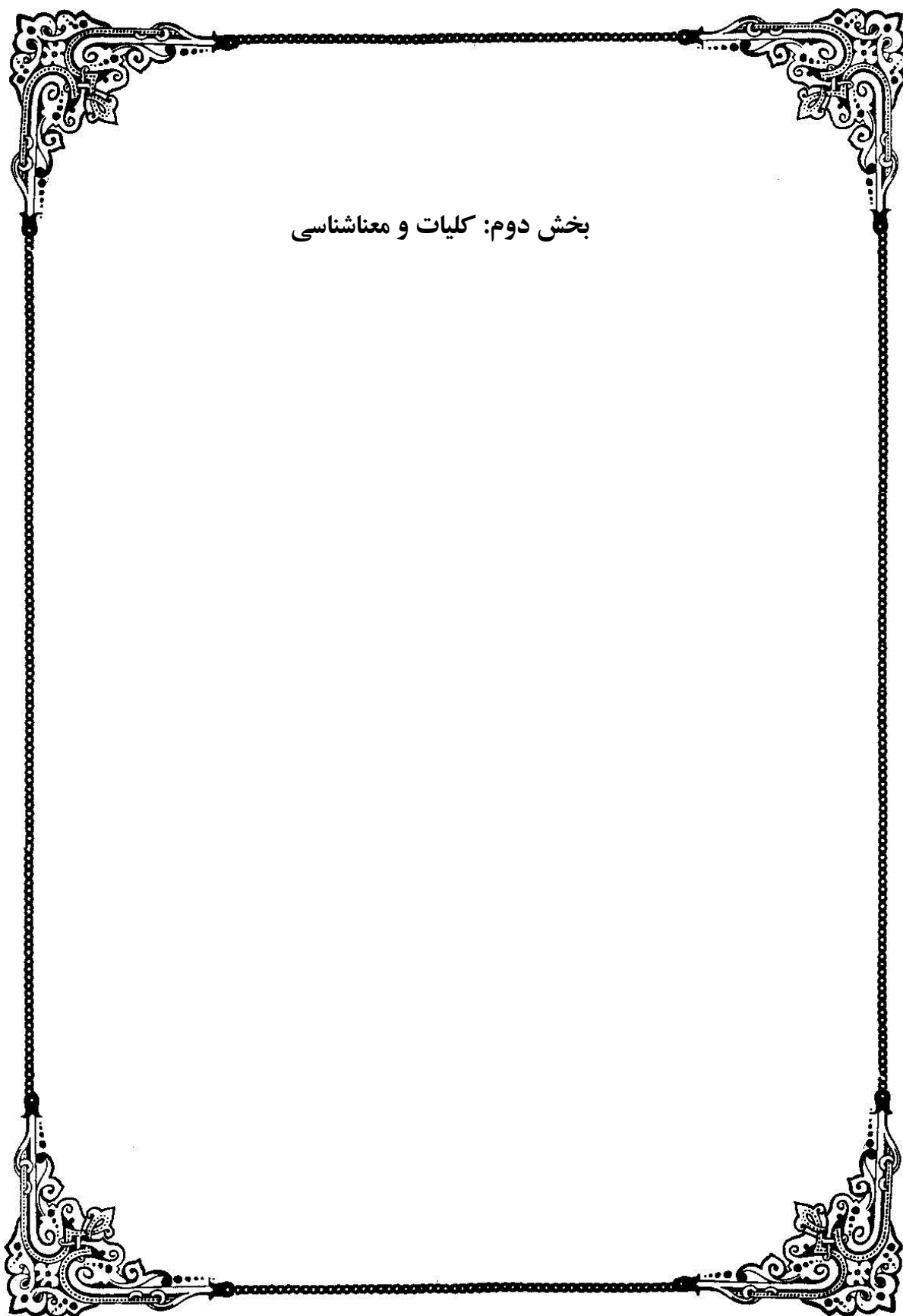
- ۱- معانی کلمات حق و اهل البیت را از نظر لغت و اصطلاح، بررسی نماییم.
- ۲- مصداق اهل بیت علیهم السلام را از نظر قرآن و روایات، مشخص کنیم.
- ۳- حقوقی را که خداوند در قرآن کریم و روایات برای اهل بیت علیهم السلام بیان می کند، مورد بررسی تطبیقی قرار دهیم.

۱,۷ ساختار پایان نامه

این پایان نامه از سه بخش تشکیل شده است:

بخش اول: مقدمه و شناسه تحقیق

بخش دوم: کلیات و معناشناسی

بخش دوم: کلیات و معناسازی

۲,۱ کلمه حق

۲,۱,۱ کلمه حق در لغت

اولین واژه ای که در مسیر این تحقیق باید آن را مورد بررسی قرار دهیم واژه حق است، تمامی لغت نویسان این کلمه را مورد بررسی قرار داده و نکته های زیادی را مطرح کرده اند که در بیشتر موارد با یکدیگر مشابهت دارند، ما به مواردی در ذیل به آنها اشاره می کنیم.

ابن منظور در توضیح این کلمه می نویسد:

"الحق نقيض الباطل" ^۱

ابن فارس این کلمه را این گونه توضیح می دهد:^۲

"الحاء والقاف، اصل يدل على إحكام الشيء و صحته والحق نقيض الباطل."

راغب می نویسد "اصل حق، مطابقت و یکسانی و هماهنگی و درستی است مثل مطابقت پایه در حالی که

در پاشنه خود با استواری و درستی میچرخد و می گردد.^۳"

طبرسی کلمه حق را "وقوع الشيء في موضوعه تعريف می کند.^۴"

علامه مصطفوی در بیان این کلمه می گوید:

"ان الاصل الواحد في هذه المادة: هو الثبوت مع المطابقة للواقع فهذا القيد ماخوذ في مفهومها في جميع

المصاديق^۵"

۲,۱,۲ کلمه حق در قرآن

این کلمه در قرآن کریم، به معانی گوناگونی استعمال شده است،

۱ ابن منظور، محمد، *لسان العرب*، ج ۲، ص ۱۲۲.

۲ ابن فارس، احمد، *معجم مناهيس اللغة* ج ۲ ص ۱۵.

۳ راغب اصفهانی، احمد، *مفردات* ج ۱ ص ۲۴۶.

۴ طبرسی، فضل بن حسن، *مجمع البيان* ج ۴ ص ۸۰۰.

۵ مصطفوی، حسن، *التحقيق* ج ۲ ص ۲۶۲.

معانی مانند اسلام^۶، قطعیت و حتمی بودن^۷، توحید^۸، سزاوار و شایسته^۹، درست^{۱۰} و... به کار رفته است.

از مجموع آنچه در لغت عرب و کلمات قرآن کریم بیان کردیم، این نتیجه به دست می‌آید که قدر جامع

تمامی آنها، معنای ثبوت و تحقق و امتیاز است.^{۱۱}

۲,۲ کلمه اهل البیت

۲,۲,۱ بررسی لغوی کلمه اهل بیت

واژه اهل البیت که از دو کلمه تشکیل شده است، به صورت مضاف و مضاف الیه به کار رفته است، ابن

منظور درباره این لغت می‌نویسد:

"اهل البیت به ساکنان خانه گویند و اهل یک کسانی هستند که به او اختصاص دارند و اهل بیت پیامبر صلی

الله علیه و آله، همسران، دختران و شوهر دخترش یعنی حضرت علی علیه السلام است، گرچه برخی می‌گویند:

زنان پیامبر الله علیه و آله با پیامبر رابطه داشته اند، آل پیامبر محسوب می‌شوند.^{۱۲}"

ابن فارس از خلیل ابن احمد نقل می‌کند:

"اهل یک نفر، همسرش یا کسانی را گویند که با او وصلت یا ازدواج کرده اند و اهل یک نفر، کسانی

هستند که به او اختصاص دارند و رابطه ای خاص با او برقرار کرده اند. اهل خانه، ساکنان آن را گویند و اهل

اسلام، نیز به کسانی می‌گویند این دین را اختیار کرده اند.^{۱۳}"

۶ انفال ۸

۷ سجده ۱۳.

۸ قصص ۷۵.

۹ توبه ۱۳.

۱۰ سبا ۲۳.

۱۱ مصباح یزدی، محمد تقی، نظریه حقوقی اسلام، ص ۲۰.

۱۲ ابن منظور، محمد، لسان العرب ج ۱۱، ص ۲۹.

۱۳ ابن فارس، احمد، معجم مناهیس اللغة ص ۱۵.

راغب در مفردات می نویسد:

" مراد از این واژه کسانی هستند که نسب دین یا چیزی مثل خانه، شهر یا یک ساختمان آنها را با یکدیگر جمع کرده باشد، پس اهل بیت در اصل، کسانی هستند که خانه ای واحد آنها را در یک جا جمع کرده است، سپس این معنا توسعه یافته و در مورد کسانی به کار رفته که نسب خانوادگی وسیله جمع آنها است.^{۱۴} "

از آنجا که در قرآن کریم واژه اهل البیت، در مورد همسر نیز به کار رفته است.^{۱۵} این نتیجه به دست می آید، که اهل البیت از نظر لغت، شامل افراد خانه، خویشاوندان و... به کار می رود.

۲،۲،۲ اهل البیت در اصطلاح

از آنجا که منزل رسول خداوند، محل نزول وحی است، این کلمه در مورد ایشان دو معنا میتواند داشته باشد

۱: کلمه اهل البیت به همان معنای لغوی خودش مورد استفاده قرار گیرد، یعنی به معنای ساکنان خانه، همسران، خانواده و مطلق خویشاوندان آن حضرت باشد.

۲: منظور کسانی باشند که از نظر صفات انسانی علمی و عملی، شایسته آن حضرت باشند.^{۱۶}

با بررسی در قرآن کریم و منابع فریقین، این نتیجه حاصل می شود که، منظور از اهل البیت، همین معنای دوم آن است یعنی کسانی که از نظر صفات انسانی... شایسته آن حضرت باشند، مانند حدیث طبرانی آنگاه که حضرت عزرائیل علیه السلام برای قبض روح پیامبر می آید چنین می گوید:

" السلام علیک یا اهل بیت النبوه و معدن الرساله و مختلف الملایکه ادخل؟^{۱۷} "

۱۴ راغب اصفهانی، حسین، مفردات ماده ۱ ه ل.

۱۵ هود ۷۳.

۱۶ بابایی، علی اکبر، مکاتب تفسیری ص ۶۷.

۱۷ طبرانی، سلیمان ابن احمد، المعجم الکبیر ج ۳ ص ۶۲.

بر این اساس:

۱- امکان دارد بعضی افراد که شایستگی بیت رسالت و نبوت را ندارند، جزء اهل البیت آن حضرت نباشند به عنوان نمونه: خداوند به حضرت نوح در مورد فرزندش می‌فرماید: (...انه لیس من اهلک...) ^{۱۸} یعنی این فرزند شایستگی بیت تو را ندارد.

۲؛ بر عکس مورد قبل، یعنی برخی افراد که از اهل البیت به معنای اول آن نیستند ولی به دلیل صفات انسانی و... در کلام معصومین اهل البیت شمرده شده باشند، مانند سلمان فارسی در حالی که نه عرب بود و نه جزء خویشاوندان نسبی حضرت ولی با عبارت سلمان منا اهل البیت ^{۱۹} معرفی شده است.

۲،۳ مصادیق اهل بیت در قرآن

برای تعیین مصادیق اهل البیت ما به دو آیه از آیات قرآن کریم و تفاسیر مشترکی که اهل سنت و شیعه در ذیل آن انجام داده اند اکتفا می‌کنیم.

۱: آیه تطهیر ۲: آیه مباحله

لازم به ذکر است که خداوند، در قرآن کریم، از اهل البیت، با نامهای گوناگونی یاد کرده است که با توجه به اقتضای آن دلالت بر بعضی از شئون ایشان می‌کند.

برخی از این موارد عبارتند از:

ذی القربی ^{۲۰} ، أهل الذکر ^{۲۱} ، صادقین ^{۲۲} ، اولوالعلم ^{۲۳} و...

۱۸ هود ۴۶.

۱۹ کلینی، محمد ابن یعقوب، **الکافی** ج ۱ ص ۴۰۱.

۲۰ انفال ۴۲.

۲۱ نحل ۴۲.

۲۲ توبه ۱۱۹.

۲۳ عنکبوت ۴۹.

۱. آیه تطهیر

"وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ۲۴"

و در خانه‌هایتان قرار و آرام بگیرید، و [در میان نامحرمات و کوچه و بازار] مانند زنان دوران جاهلیت پیشین [که برای خودنمایی با زینت و آرایش و بدون پوشش در همه جا ظاهر می‌شدند] ظاهر نشوید، و نماز را برپا دارید و زکات بدهید، و خدا و پیامبرش را اطاعت کنید، جز این نیست که همواره خدا می‌خواهد هر گونه پلیدی را از شما اهل بیت [که به روایت شیعه و سنی محمد، علی، فاطمه، حسن و حسین علیهم‌السلام اند] برطرف نماید، و شما را چنان که شایسته است [از همه گناهان و معاصی] پاک و پاکیزه گرداند.

در این که مصداق اهل بیت در آیه شریفه و روایات وارده از پیامبر اکرم صل الله علیه واله چه کسانی هستند، در میان مفسران اهل سنت و شیعه هفت قول به ترتیب زیر بیان شده است:

۱- ادعای عکرمه^{۲۵} که در بازارها ندا میداد و مردم را برای مباحثه دعوت میکرد، ادعای وی این بود که اهل

البیت فقط همسران پیامبر می‌باشند.

۲- عده ای مصداق آن را اصحاب کسا یعنی پیامبر، حضرت علی، حضرت زهرا، امام حسن و امام حسین

علیهم‌السلام می‌دانند.^{۲۶}

۲۴ احزاب ۳۳.

۲۵ سیوطی، جلال الدین، الدر المنثور ج ۵ ص ۱۹۸.

۲۶ ابن کثیر، اسماعیل، تفسیر القرآن العظیم ج ۳ ص ۴۸۰.

۳- گفته اند: منظور تنها حضرت رسول می باشند.^{۲۷}

۴- منظور تنها بنی هاشم هستند و زنان را در بر نمی گیرد.^{۲۸}

۵- منظور کسانی هستند که با پیامبر پیوند نسبی یا سببی دارند.^{۲۹}

۶- ابو حیان گفته " از آنجا که اهل البیت، شامل زنان پیامبر و پدران آنان می شده لفظ مدکر بر مونث غالب

آمده است.^{۳۰} "

۷- منظور تمام بنی هاشم حتی زنان هستند که صدقه بر آنها حرام می باشد.^{۳۱}

در میان این اقوال گوناگون، تمامی مفسران شیعه و بسیاری از دانشمندان اهل سنت، تنها قول دوم را صحیح

میدانند. از جمله افرادی مانند امام شافعی^{۳۲}، احمد ابن حنبل^{۳۳}، حاکم نیشابوری^{۳۴}، امام فخر رازی^{۳۵} ابن تیمیه^{۳۶}،

ابن مردویه^{۳۷}، و ... برای اثبات قول دوم ما دو مقدمه را ذکر می کنیم:

۲۷ ابن حجر، احمد ابن محمد، *الصواعق المحرقة* ص ۱۴۱.

۲۸ شوکانی، محمد، *فتح القدیر* ج ۴ ص ۲۸۰.

۲۹ قسطنانی، احمد ابن محمد، *المواهب الدنیه* ج ۲ ص ۱۲۷.

۳۰ ابن عساکر، علی ابن حسن، *تهذیب تاریخ دمشق* ج ۴ ص ۹۰۸.

۳۱ صبان، محمد، *اسعاف الراغبین* ص ۱۰۸.

۳۲ ثعلبی، احمد ابن محمد، *الکشف و البیان* ج ۸ ص ۳۹.

۳۳ همان.

۳۴ حاکم نیشابوری، محمد، *المستدرک* ج ۳ ص ۱۴۸.

۳۵ رازی، فخرالدین، *تفسیر الفخر الرازی* ج ۸ ص ۸۹.

۳۶ ابن تیمیه، احمد، *منهاج السنه* ج ۴ ص ۲۰.

۳۷ مردویه، احمد، *المناقب* ص ۳۰۱.

مقدمه اول

برای الف و لام در کلمه اهل البیت در آیه مذکور سه احتمال داده می شود:

۱- الف و لام اسم جنس باشد مانند آیه (ان الانسان لفی خسر^{۳۸})

این احتمال که الف لام در (البیت) اسم جنس باشد درست نیست، زیرا متکلم زمانی این نوع الف و لام را اراده می کند که در بیان حکم ذات و طبیعت آن شیء باشد، مانند آیه مذکور و معلوم است که آیه در صدد بیان حکم طبیعی و بالذات اهل بیت نیست.

۲- الف و لام در آیه مذکور الف و لام استغراق باشد مانند: آیه شریفه (یا ایها النبی جاهد الکفار و المنافقین

وغلظ علیهم^{۳۹})

این احتمال نیز درست نمی باشد زیرا در این صورت می بایست صیغه جمع را به اهل منسوب می کرد و می

گفت (اهل له البیت) همانگونه که در آغاز آیه آمده است و در صدد افاده همین معناست (و قرن فی بیوتکن).

۳- الف و لام در آیه شریفه الف و لام عهد باشد، در پذیرش این احتمال، منعی وجود ندارد یعنی آیه در

صدد برطرف کردن پلیدی و زشتی افراد خاصی نظر دارد که میان متکلم و مخاطب معهود است.

در آیه شریفه قرائنی وجود دارد که نشان می دهد مصداق اهل بیت علیهم السلام پنج تن آل عبا هستند، ما

به ذکر چند قرینه بسنده می کنیم

۳۸ عصر ۲.

۳۹ توبه ۷۳.